

“The Camped Crusader”**hyödyllistä informaatiota ja Bat-teoreettista semiohöpiniä**

The Many Lives of the Batman - Critical Approaches to a Superhero and his Media, (ed.) Roberta E. Pearson & William Uricchio. Routledge/BFI Publishing: New York - London 1991. 213 s.

Populaarikulttuurin tutkimukseen liittyy jatkuvasti tiettyjä neurooseja ja epävarmuustekijöitä, jotka vaativat tutkimuksen sisään suljettuja puolustusmekanismeja - selityksiä siitä miksi tällaiseen työhön on ruvettu, tai monimutkaisia lavasteita, jotta mainittu työ vaikuttaisi luontevalta, puolustettavalta ja pätevältä. Tähän tuskin vaikuttaa yksin populaarikulttuurin jossain määrin vakiintumaton asema yhteiskuntatieteellisen tai humanistisen tutkimuksen instituutioissa, vaan myös tietyt yliopistollisen opetuksen kaikkialla toistuvat piirteet. Nimittäin se, että “teoriaa” opetetaan aina erillisinä kursseina ja erillisinä välineinä, tai pikemminkin joustavien työkalujen sarjoina, joita voi “soveltaa” eri alueisiin - ikään kuin nuo alueet ennen tutkijan teoreettista perehtymistä olisivat odotelleet omassa täytydessään, kuten lukko avainta.

Ekonomisti Milton Friedmanin toteamus, jonka mukaan jokainen joka uskoo toimivansa vailla erityistä teoriarakennetta on vain vanhentuneen teorian vallassa, muistuttaa osaltaan, ettei tuollaista opetuskäytännön edellyttämää erillisyyttä lopultakaan ole olemassa. Ennen kuin se oivalletaan, on jo saatantunut syntyä harhakäsitys, että ns. tieteellistä tai ainakin tutkimuksellista tekstiä voi tuottaa nimenomaisesti tuomalla kirjoittamisen työssä näkyvästi esille näitä “erillisiä” välineitä - sijoita nahka ja lesti viekkäin, ja voit kutsua asetelmaa akateemiseksi kengäksi.

Roberta A. Piersonin ja William Uricchion toimittama kirjoituskokoelma sarjakuva- ja elokuvan sarjakuva- ja elokuvan kaupallis-kulttuurisesta olemuksesta, *The Many Lives of the Batman*, kärsii (paikoin) juuri alussa mainitusta populaarikulttuurin tutkimuksen alemmuuskompleksista, ja sitä yritetään (liian usein) korjata juuri mainitunlaisella teoriaterapialla ja akateemisella koristelulla. Tuloksena on esimerkiksi toimittajien johdannosta löytyvän lauseen kaltaisia, selkeitä ja oleellisia oivalluksia: “Batmanissa konstituoituu kompleksinen kulttuurinen ilmiö, joka purkautuu monilla eri tasoilla. Henkilöhahmon synkroninen ja diakroninen rikkaus vaatii lukusten erilaisten ja toisiaan täydentävien paradigmojen soveltamista, jotka yhdessä representoivat nykykulttuurin tutkimuksen laaja-alaisia, analyttisiä perspektiivejä.” Minä tietysti rakastan monimutkaisesti ilmaistuja arkipäiväisyyksiä siinä missä kuka tahansa muukin akateemisen jargonin kuluttaja,

mutta tällainen, lukuisten kirjoittajien harjoittama pompöösiys tuntuu sopivan erityisen huonosti kokoelmaan, jonka jo aiheensa - naamioille ja kaksoidentiteeteille vihkiytyneen goottilaisen viihdehahmon - perusteella luulisi nimenomaisesti herkistävän melodramaattisille tyylilajeille ja arvokkuuden poseerauksille.

Itse käsillä olevassa kirjassa tätä ongelmaa onnistuu sivuamaan yksi sen kiinnostavimmista kirjoittajista, Andy Medhurst. Hän on sekä riittävän älykäs ollakseen itsetietoinen että liian arvostelukykyinen käyttääkseen sitä vain muodikkaana, oppirakenteeksi väännettynä asenteena. Hänen tekstiinsä sisältyy varoitus siitä, että kömpelömmät yritykset vapauttaa Batman-tutkimus campin mittavasta varjosta saattavat päätyä lopulliseksi camp-vitsiksi. Tähän viittaa jo Medhurstin valitsema Susan Sontag -motto: “On nolostuttavaa käsitellä campia vakavasti ja tutkimuksellisesti. Siinä ottaa riskin, että tekee itsestään toisen luokan ala-arvoista campia.” Kokoelman epätasaisuudesta voisi myös päätellä, että todellinen ongelma on juuri tämän uhan yliherkkä tiedostaminen.

The Many Lives of the Batman -teosta hallitsee sosiologinen painotus, mutta sitä täydentävät varsin verukkeettomina säilyneet kohteen tarkastelut sekä valitettavasti myös postdiskurssien ikävystyttävät näppärysharjoitelmat. Bill Boichel avaa teoksen valaisevalla mutta asianharrastajille perin yllätyttävällä Bat-historialla, joka voisi olla peräisin mistä tahansa kunniahimoisemmasta fanzinestä. Sitä seuraavat taustalähtöisyyden johdonmukaisuudella tekijähaastattelut - kohteina DC-yhtiön pitkäaikainen toimittaja-käsitteittäjä Denny O’Neil sekä uusista Batman-tulkintoistaan ylistetyt Alan Moore ja Frank Miller, joista jälkimmäisen Dark Night -sarjakuvaa pidetään suoranaisena kulttuuriraja-aitojen murtajana. Tähän osuuteen tutustuminen on erityisen valaisevaa niille, jotka ovat tähän asti pitäneet Millerin tai Mooren maineikkaita sarjakuvia kypsinä, monitasoisuudessaan ja tasokkuudessaan kilpailukykyisinä kulttuurituotteina, ellei peräti “aikuisena” viihteenä. Toinen mahdollinen reaktiotapa on vanhoa, ettei enää ikinä ryhdy perehtymään sarjakuvataiteilijoiden taatusti ikävystyttäviin leikkikamarimielipiteisiin omasta tuotannosta ja sen taiteellisuusfilosofisista perusteista.

Tietystä keskinäisten yhteenvetojen toimituksellisesta puutteesta kertoo sinänsä tutustumisenarvoisen katsaus Batmania taustoittavaan taloudelliseen toimintaan, Eileen Meehanin “Holy Commodity Fetish, Batman” - jonka alaotsikko “The Political Economy of a Commercial Intertext” puhuu kaikessa mahtipontisuudessaan ja ylettömissä lupauksissaan volyymeja myös tämän teoksen kehnommista puolista. Tarttuessaan sarjakuvaan, elokuvaan ja oheistuotteisiin alastomana markkinointina hän valaisee sitä kolikon toista puolta, josta teoslähtöiset sisältöanalyysit tai vastaanoton tutkimukset vaike-

nevat. Mutta kysymys on vain ja ainoastaan siitä toisesta puolesta: tällä kertaa raha on tekijäinspiraation tai lukijakokemuksen sijasta ainoa merkitystä tuottava tekijä. Jokainen sarjakuvaan tai elokuvaan liittyvä piirre jäsentyy kummallisen erehtymättömän ja kaukonäköisen markkinointistrategian ehdoilla. Maailma, se missä asiat kohtaavat, on jälleen toisaalla.

Patrick Parsonsin sosiologinen katsaus sarjakuvaharrastukseen, sen lukemisen levinneisyyteen ja rakenteeseen, on sekin hyödyllinen teksti, joka vaatii lukijaltaan tiettyä suvaitsevaisuutta. Sosiologialla on maine tieteenalana, joka tuottaa erityisen runsaasti ns. nollatutkimusta. Parsons tulee paljastaneeksi, mistä tämä osittainen harhakäsitys johtuu: käytyään läpi varsinaisen materiaalin hän haluaa osoittaa kykenevänsä tulkitsemaan sitä yleisettävällä ja selkeää tulosta korostavalla tavalla, mutta muutamille kolleegoilleen ominaisesti hän tarjoaakin yksinkertaisen lähtöpremissin loppupäätelmän paikalla: "Viimekädessä on kysymys siitä, että nykyinen Batman on lukuisten taloudellisten ja kulttuuristen tekijöiden tuote. Jotkut niistä liittyvät hyödyketuotantoon. Mutta henkilöhahmot ovat myös ... yksilöllisten tekijöiden luomia..." Tekijän tarkka, sosiologinen silmä itsestään selvyyksille ei estä lukijaa hyödyntämästä hänen työnsä hedelmällisempiä tuloksia.

Oppi, jonka mukaan on syytä lukea mitä tutkija kirjoittaa ja olla piittaamatta siitä mitä tämä väittää tarkoittavansa, pätee myös kokoelman kahteen seuraavaan tekstiin. Niissä kaksi tutkijaparia pyrkii jäljittämään peräti Bat-etnografiaa ja populaarimuista.

Eryteisesti jälkimmäinen teksti, "Same Bat-Channel, Different Bat-Memories" muodostuu lukijalle haasteeksi. Lynn Spiegelillä ja Henry Jenkinsillä on ihailtavia akateemisia harrastuksia mitä tulee historiografian ja narratologian suhteiden tarkasteluun - alaviitteitä löytyy mm. David Lowenthalin, Hayden Whiteen ja Dominick La Capraan - mutta vain vähän aavistusta siitä, mitä yhteyttä niillä saattaisi olla heidän valitsemaansa aiheeseen tai sitä varten koottuun haastattelumateriaaliin. Lukija, joka pujottelee ohi akateemisten koristeiden ja pääsee tekijöiden kokoamaan kiinnostavaan tausta-aineistoon, saa lopulta huomata kompuroivansa keskellä psykosemiotiikan arvovallalla operoivaa vastaanottajien motiivien analysointia. Sen monisanaisen pönäkkyyden tuo lähinnä mieleen epäilyttävän psykoanalyytikon pseudoselitykset jossain Hitchcockvaikutteisessa jännityselokuvassa - hetkeä ennen kuin tämä paljastuu hulluksi murhaajaksi.

Tähän vyörytykseen verrattuna Andy Medhurstin jo mainittu henkilökohtainen katsaus Batmania ympäröivään seksuaalimytologiaan (homoseksuaalisuus/homofobia) on paitsi hämmäntävänkin selkeä, myös ilahduttavan määrätietoinen näkemys-

senilmaisu. Kokoelman esseistisin tyyli tuottaa näin ilmeisintä tutkimuksellista tulosvastuullisuutta.

Saman johdonmukaisuuden nimissä Jim Collins osoittaa kuitenkin jo seuraavassa tekstissä, että pinnistetyin intellektuaalisuus puhaltaa suurimman kuplan. Collins on jo toisaalla osoittanut, että hän kykenee käyttämään sanaa "postmoderni" missä tahansa lauseessa tarkoittamatta sillä varsinaisesti mitään. Tällä kertaa hän ei tarkoita varsinaisesti mitään mm. käsitteillä "meta-pop", "hypertietoisuus" ja -henkilökohtainen suosikkini - "syntaktinen stabilisaatio". Niitä hän käyttää huuto- ja lainausmerkeinä todistellessaan sitä kohtuulliselta vaikuttavaa ajatusta, ettei nykyinen populaarikulttuuri ole suinkaan hylännyt vanhemman populaarikulttuurin vaikutteita ja erityispiirteitä, ja että esimerkiksi Dark Night -sarjakuvan kaltaisesta tuotteesta eri yleisöt löytävät erilaisia piirteitä.

Tämä vähäpätöinen ajatus, joka itse asiassa tuntuu seuraavan vanhaa periaatetta klassisen tekstin muuttumisesta barokkiseksi, ei tietenkään ole Collinsille pääasia, vaan selittelyyn liittyvät mahdollisuudet käyttää hyväksi erilaisia kieli- ja mielikuvia kulttuurin kriisipisteestä, huipentumasta tai uuden kynnyksestä. Eryteisesti häntä tuntuu kiehtovan traagisen tyylilaji, ja niin muodoin ajatus huimauksesta, kuulun partaalla olemisen kiihkeydestä. Tällaisessa kirjoittamisentavassa kohteen melodramaattinen, kaunokirjallinen maailma tuntuu kuitenkin yltyvän liian syvälle kirjoittajan omaan tekstiin, jotta kiinnostavuus lukijan kannalta säilyisi - sarjakuvantekijä Frank Miller on sittenkin kiinnostavampi wagneriaani kuin häntä tutkiva Collins.

Sitäkin virkistävämpää on, että kirjan toimittajat ryhtyvät työhön omassa päätösesseessään lähes liikkuvan yksinkertaisuuden pohjalta: he tarttuvat pinon sarjakuvia ja tekevät painotukseltaan ideologiakriittisiä, mutta sittenkin perinteisen kirjallisia analyysejä lukemastaan. Menetelmä vaikuttaa tämän kokoelman yhteydessä pikemminkin verukkeiden ja verhojen puuttumiselta kuin kuvitelmalta suorasta, teorioiden ja näkökulmien "kahleita" vaila olevasta suhteesta tutkijoiden ja kohteen välillä. Kun tutkimusperiaatteet on sisäistetty, ei niihin tarvitse pukeutua kuin design-asuun.

Putte Wilhelmsson